

ÇIKMAZLARIN ÜSTADLARI

Mümtaz Soysal

Milliyet/13 Aralık 1980

Dışarıda ince bir kum fırtınası, Kuveyt'in üzerine tıpkı bir sis gibi çökmüş. Su zerreleri nasıl sis oluşturursa, rüzgârın çölden sürüklediği ince; ama neredeyse gözle görülmeyecek kadar ince kum taneleri de bulut olmuş, yüksek binaların çevresini sarmış, yolları basmış, trafiği yavaşlatmış. Birkaç milyonluk lüks arabalar kaplumbağa hızıyla ilerliyor. İçerde, lüks otelin lüks salonlarında İslâm'ın insan hakları konusundaki tutumunu tartışıyoruz. Şimdi bu konuyu tartışmak moda ya; hakları savunan da konuşuyor, çığneyen de. Belki de, çığneyen daha çok konuşuyor. Toplantıda İslâm âleminin dört köşesinden gelme ulema var; fıkıhçılar, iktisatçılar, avukatlar, filozoflar...

Temeldeki bir ikilik hemen göze çarpmakta. Bir yanda, reformcular; Müslümanlığın özündeki insancıl inançları ve değerleri ortaya çıkarıp, bunlar üzerine çağdaş bir haklar sistemi kurmak istiyorlar. Böylece bütün insanlara daha geniş, daha güvenceli özgürlükler sağlamak yolunda girilen evrensel çabaya İslâm'ın da katkısı olabileceğini düşünmekte. Ama aynı zamanda biliyorlar ki, dinlerin en hoşgörülüsü olarak bilinen İslâm'ın dünyasında bugün en hoşgörüsüz, en baskıcı rejimler çoğunluktadır. Onun için, inançlar ile gerçek arasındaki uçurumun nasıl doldurulabileceğini; bağımsız mahkemeler, bağımsız yargıçlar, özgür kuruluşlar konusunda başka yerlerde yapılmış olanlardan nasıl ders alınabileceğini araştırıyorlar. Aslında, İslâm'ın özünden çıkarılabilecek birtakım ilkelerin çağdaş özgürlük sorununa gerçekten de bir katkısı olabilir; örneğin, kişisel sorumluluk konusunu alalım: Bu dünyada yaptıklarından ahrette sorumlu tutulabilmesi için insanın kendi kişiliğini sürekli olarak geliştirebilme, kendi kendini aşmak amacıyla bütün bilgilerden sürekli yararlanma hakkına sahip olması gerek. Onu bu hakkından yoksun kılanlar, düşünme ve öğrenme özgürlüğünü sınırlandıranlar, sınırlı kalmış insanın bilgisizlik ve hamlık dolayısıyla işleyeceği günahları da yükleniyorlar demektir. Böyle bir özgürleştirme ilkesine dayanarak çok çağdaş, çok evrensel sonuçlara varabilirsiniz.

Bir yandan da, değişmezliğin savunucuları; **“karşılaşılan bütün çağdaş sorunların çözümü şeriatla vardır, yeni çabalara, yeni sentezlere, yeni kurumlara gerek yok”** diyorlar. Üstelik kitapta bulunduğunu söyledikleri çözümleri günlük yaşayışa aktarmak, yüzyıllar öncesinde başarılı olmuş ilkeleri bugünün sorunlarına uygulamak için gerekli çabayı da göstermemişler. Bütün yaptıkları arada sırada falanca sûrenin filanca âyetini okumak; kısacası içtihat kapısını açık tutmak isteyenlerle, kapamak isteyenler arasındaki ezeli kavgayı bugünün dünyasında da görüyoruz.

Başka sistemlerde başarılanlara dudak bükenler ve **“Hepsi İslâm'da var, katkı istemezük”** diyenler, önerilen katkıların **“Batı oyunu”** olduğunu söylemekte de kimseden

geri kalmıyorlar. Unutuyorlar ki, Batı oyununu asıl oynayanlar kendileridir; çünkü bir yanda da bu yolun çağdaşlaşması için hiçbir şey yapmayıp eski kalıpları tekrarlamak, eski başarısızlıklar devam etsin, demektir. **Batı'nın bundan hiç korkusu olmaz; onu korkutan, eski imanların yeni formüllerle birleşmesidir.**

(12/İKTİBAS/OCAK 1981)

Celal SANCAR

29.6.2013

ANKARA